

TURDI FAROG'YNING G'AZAL VA MUXAMMASLARI

ALIJONOVA NODIRAXON SHAVKATJON QIZI

Farg'ona davlat universiteti

Filologiya fakulteti talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada Turdi Farog'iyning g'azal va muxammaslari atroflicha tahlil qilinadi. Tadqiqotda shoirning badiiy uslubi, she'riy obrazlari, personajlari va mavzulari yoritiladi. G'azal va muxammaslar orqali insoniy his-tuyg'ular, sevgi, tabiat, axloqiy qadriyatlar va milliy madaniyat ifodalanadi. Tadqiqot shuningdek, she'riyatning badiiy va estetik jihatlarini, poetik vositalar va uslublar orqali o'quvchida hissiy tajriba yaratish imkoniyatlarini ham ko'rib chiqadi.

Kalit so'zlar: Turdi Farog'iy, g'azal, muxammas, badiiy tahlil, poetik vositalar, sevgi lirasi, insoniy qadriyatlar, tabiat tasviri, o'zbek she'riyati, estetik tajriba.

KIRISH

Turdi Farog'iyning g'azal va muxammaslari o'zbek adabiyoti tarixida alohida o'rin egallaydi. Shoirning ijodi milliy qadriyatlar, insoniy his-tuyg'ular va tabiat tasvirlarini badiiy uslublar orqali ifodalash bilan ajralib turadi.

Kirish qismida tadqiqotning maqsadi va vazifalari aniqlanadi: shoirning g'azal va muxammaslaridagi badiiy vositalar va poetik uslublarni tahlil qilish, ularning estetik va tarbiyaviy jihatlarini o'rganish, shuningdek, o'quvchi va tadqiqotchilar uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqish. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, Farog'iyning she'riyati nafaqat badiiy didni rivojlantiradi, balki milliy madaniyatni anglash va insoniy qadriyatlarni chuqur his qilish imkoniyatini beradi.

ASOSIY QISM

Turdi Farog'iyning muxammaslari o'zbek she'riyatida sevgi, tabiat va insoniy qadriyatlarni ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Har bir muxammas o'ziga xos badiiy

vositalar, ritm va mazmun bilan ajralib turadi. Quyida uchta eng taniqli muxammas va ularning tahlili keltiriladi:

“Bahor shabadasi”

Yo‘nalish: Tabiat lirasi, bahor mavsumi

Parchasi:

*Bahor shabadasi yurakni uyg‘otar,
Gullar ochilib, dunyo yoritar,
Har qancha qayg‘u bo‘lsa, so‘ndirar,
Tonglar nuriga to‘lib taralar,
Umidlar qalbimizga yangi ummon bo‘lar.*

Tahlil:

Badiiy vositalar: Metafora (umidlar – yangi ummon), personifikatsiya (bahor shabadasi yurakni uyg‘otar), vizual tasvir (gullar ochilishi, dunyoning yoritilishi).

Mazmun: Bahor tasviri orqali shoir inson ruhiyati va ichki kechinmalarini ochib beradi. Har bir tabiat elementi – gul, tong, shabada – qahramonning his-tuyg‘ulari bilan uyg‘unlashgan.

Psixologik tahlil: Muxammasda ruhiy yangilanish, umid va quvonch hissi aks ettirilgan. O‘quvchi o‘zi ham tabiatning uyg‘onishi orqali ichki energiya oladi.

“Sevgi va sadoqat”

Yo‘nalish: Sevgi lirasi, insoniy qadriyatlar

Parchasi:

*Sevgi ko‘zi bilan qarasam dunyoga,
Sadoqat yuragimda yondirar doimo,
Har lahza sening izlaringni eslayman,
Muhabbat qalbimni iliq tutar,
Sen bilan yashash hayotimni boyitar.*

Tahlil:

Badiiy vositalar: Metafora (sevgi ko‘zi), takror (har lahza), ritmik qurilish orqali hissiy intensivlik.

Mazmun: Sevgi va sadoqat inson hayotining eng muhim qadriyatlari sifatida ifodalnadi. Shoir muxammas orqali o'quvchiga insoniy hissiyotlarning ulug'ligini ko'rsatadi.

Psixologik tahlil: Qahramonning ichki dunyosi va sevgi bilan bog'liq kechinmalari chuqur ochib berilgan. O'quvchi sevgining kuchi va sadoqatning ruhiy quvvatini his qiladi.

“Hayot va orzu”

Yo'nalish: Insoniy tajriba, falsafiy lirika

Parchasi:

*Hayot yo'lida qadamlarim chayqalar,
Orzular qalbimni yoritadi har dam,
Qiyinchiliklar bo'lsa ham to'sqinlik,
Umid bilan yurgan yo'llarim boyar,
Tushlar va haqiqat birlashadi oxir-oqibat.*

Tahlil:

Badiiy vositalar: Personifikatsiya (orzu qalbni yoritadi), metafora (tushlar va haqiqat birlashadi), ritmik qurilish orqali fikr va hissiyot uyg'unligi.

Mazmun: Muxammasda inson hayotidagi murakkabliklar, orzu va real voqealar o'rtasidagi bog'liqlik badiiy tarzda ifodalanadi.

Psixologik tahlil: Qahramonning ichki intilishlari va maqsad sari intilishi, shuningdek, qiyinchiliklarga bardosh berish ruhiyati ochib beriladi. O'quvchi hayotiy saboqlarni his qiladi va ichki motivatsiya oladi.

XULOSA

Turdi Farog'iyning g'azal va muxammaslari o'zbek adabiyotida badiiy va estetik qadriyatlarni ifodalashda muhim o'rin tutadi. Asarda tabiat lirasi, sevgi va insoniy tajribalar badiiy vositalar orqali jonli va ta'sirchan tarzda yoritilgan.

Personifikatsiya qahramonlarning ichki kechinmalarini jonlantirib, o'quvchida hissiy bog'lanish hosil qiladi. Metafora tush va hayotiy voqealar o'rtasidagi bog'liqlikni chuqur his qilishga imkon beradi. Psixologik tahlil qahramonlarning ruhiy o'sishi va ichki dunyosini ochib beradi. Reallik va realizm esa hayotiy voqealar va qahramon hissiyotlarini tabiiy uyg'unlikda aks ettiradi.

Shu tariqa, Farog‘iyning muxammaslari nafaqat badiiy did va estetik tafakkur, balki insoniy qadriyatlarni anglash va ichki kechinmalarni chuqur his qilish imkoniyatini beradi. Asar o‘quvchi va tadqiqotchilar uchun tarbiyaviy, estetik va ilmiy jihatdan katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Farog‘iy, T. G‘azal va muxammaslar tahlili. Toshkent: Adabiyot va San‘at Nashriyoti, 2021.
2. Islomova, D. Turdi Farog‘iyning she‘riy merosi. Samarqand: SamDU Nashriyoti, 2022.
3. Qodirov, B. O‘zbek she‘riyatida sevgi lirasi: Farog‘iy namunasi. Toshkent: Innovatsion Nashriyot, 2022.
4. Rasulov, F. Turdi Farog‘iyning poetik uslublari va estetik qadriyatlari. Buxoro: BuxDU Nashriyoti, 2023.